

Proměna, nebo krize?

Proměna obrazu muže a jeho společenské funkce v západní společnosti během posledního sta let je pozoruhodnou, ne-li singulární událostí v lidských dějinách. Je jistě otázka, zda maskulinita v dějinách neprodělává cosi jako cyklické krize, podobně jako řekněme tržně-kapitalistická ekonomika či populace lumíků – třeba jde o proces nevratný, asi jako objevení se písma či zemědělství v lidských dějinách či mléčných žláz a živorodosti u savců během evoluce.

Zdá se, že soumrak mužsky dominovaného světa nastal už koncem druhé poloviny 19. století, v době, kdy se zdálo být v největším rozpuku – je ostatně známo, že v každém rozkvétajícím jevu už vězí semínko rozkladu, podobně jako ve známém čínském diagramu je uprostřed jinového pole jangový „klíček“ a naopak.

Možná není úplně nepřipadné zahledět se na hlavního intelektuálního hrdinu této doby a zlověstného sýčka na evropské věži, Friedricha Nietzscheho. V soudobé tradici excesivních vousů byl ozbrojen nadnormativním obřím knírem, který měl dodávat tomuto plachému plži v mužské podobě zdání energičnosti – na nahých fotografiích s oštěpem v ruce se trapnost celého jevu pouze prohlubuje.

Skrytý život štvance a jakési geniálně-pubertální vřeštění jeho knih končí v polymorfně duševně inflačním *Zarathuštrovi* (1885) a zejména v *Ecce homo* (1888), kde už je sebestředné nafukování blízko prasknutí. Sny o příchodu nadčlověka, či možná spíše nadmuže, končí v soumraku šílenství a jejich vyústění je zcela příznačné: obdivovaný myslitel vegetativně živoří jako krmenný, přebalovaný a svět nevnímající parádní exponát vlastního muzea, spravovaného a organizovaného jeho podnikavou a obchodně zdatnou sestrou,

která se ujala i cenzurovaného vydávání Mistrových spisů – není to strhující předobraz budoucího pádu mužství vůbec?

Bod zlomu

První světová válka znamenala v dějinách Evropy obrovský přelom, zřejmě větší, než kdysi válka třicetiletá, která ji ovšem co do relativního počtu mrtvých i hospodářských ztrát poškodila mnohem více. Ač se zdálo, že se Evropa po ní obnoví do stavu „jako bývala“ a rovněž koloniální „panství bílého muže“ bude zachováno, došlo právě v této době k zásadnímu intelektuálnímu a emocionálnímu zlomu, jehož důsledky měly vyplýnout na povrch mnohem později, podobně, jako se strom v jiný moment nařezává a v jiný padne.

Během několika let se hroutl pět největších světových dynastií a svět vládních hierarchií „z Boží milosti“ či z úradku nebes, aby se už nikdy neobnovil. Úřední poslušnost od Boha Otce přes císaře až po venkovského podučitele se navždy trhá.

Rozklad hierarchií, typicky mužského fenoménu, pokračuje v neztenčené míře do dnešních dnů: prestiž armády upadla po druhé světové válce až na samo dno, důstojník se mění v pitomého „lampasáka“ s rozměklým mozkem a několika málo sériově zapojenými neurony. I železnice, „modrá armáda“, další podobná struktura 19. věku, je dnes zcela v úpadku a rozkladu. Též hierarchie církevní postupně dostává stále větší trhliny – ještě Pius XII. byl sice autokratický stařec se středověkým pojetím vlastní důstojnosti, ale bráný vážně od přátel i nepřátel. Univerzita bude následovat jenom s určitým fázovým zpožděním. I tam už se dávno změnil profesor z duchovního knížete přelomu 19. a 20. století v distributora grantových peněz

nita v proměně, či v krizi?

STANISLAV KOMÁREK

á se ujala i cenzurovaného vydávání Mistrových ů – není to strhující předobraz budoucího pádu iství vůbec?

l zlomu

ní světová válka znamenala v dějinách Evropy ovský přelom, zřejmě větší, než kdysi válka třice- tá, která ji ovšem co do relativního počtu mrtvých ospodářských ztrát poškodila mnohem více. Ač se lo, že se Evropa po ní obnoví do stavu „jako bývala“ vněž koloniální „panství bílého muže“ bude zacho- to, došlo právě v této době k zásadnímu intelektu- ímu a emocionálnímu zlomu, jehož důsledky měly ylnout na povrch mnohem později, podobně, jako strom v jiný moment nařezává a v jiný padne.

Během několika let se hrouť pět největších světo- h dynastií a svět vládních hierarchií „z Boží milosti“ z úradku nebes, aby se už nikdy neobnovil. Úřední sloupnost od Boha Otce přes císaře až po venkov- ého podučitele se navždy trhá.

Rozklad hierarchií, typicky mužského fenoménu, kračuje v neztenčené míře do dnešních dnů: pres- armády upadla po druhé světové válce až na samo to, důstojník se mění v pitomého „lampasáka“ s roz- ěklým mozkem a několika málo sériově zapojenými urony. I železnice, „modrá armáda“, další podobná ruktura 19. věku, je dnes zcela v úpadku a rozkladu. Ź hierarchie církevní postupně dostává stále větší hliny – ještě Pius XII. byl sice autokratický stařec se ředověkým pojetím vlastní důstojnosti, ale bráný Źně od přátel i nepřátel. Univerzita bude následo- at jenom s určitým fázovým zpožděním. I tam už se ávno změnil profesor z duchovního knížete přelo- u 19. a 20. století v distributora grantových peněz

a levně získaných diplomů – metamorfóza v hasstroše z minulých ér na sebe nenechá v době internetu, žijí- cího vlastním životem, dlouho čekat.

Právě internet umožnil „dehierarchizaci“ až na samo dno – efemérní politická seskupení na různých diskusních fórech či sociálních sítích se od všech před- chozích analogií liší tím, že „nemají hlavu“ a fungují navíc pod různými přezdívkami, trochu podobně jako Saloth Sar vystupoval jako „Pol Pot, dělník z kauču- kové plantáže“. Lze si představit krystalitější příklad moci Heideggerova „veřejného anonyma“, krásně vy- jádřeného německým obratem *man sagt?* Nepřipomí- ná to čímsi někdejší shromáždění venkovských žen u studně na návsi, také klíčové pro průběh lokální mikropolitiky a oběh informací a také bez designo- vané vůdkyně? Zatímco třeba rozhodnutí generovaná počítačem dnes přijímáme jako kdysi úradky Osudu či Nebes, přijmout rozhodnutí konkrétního člověka je stále obtížnější.

Tradiční pojem „ctí“ se ovšem držel až do konce pek- la druhé světové války, pak už o něm nikdy řeč nebyla a o válečném hrdinství postupně také ne: oboje doved- lo evropský svět až na samý pokraj zničení. Je velmi zajímavé si s odstupem doby přečíst Čapkovu *Matku*, vzniklou krátce před spisovatelovou smrtí v roce 1938. Budoucnost dala zřejmě proti Čapkovu očekávání bez- výhradně za pravdu Matce, která nemůže pochopit, proč se její muž a postupně i všichni synové nakonec obětují pro „vznešené a mužné“ cíle (koloniální vál- ka, výzkum tropických chorob, letecké rekordmanství, agitační žurnalismus atd.), jaksi v rámci kapitálního freudovského *Todestriebe* – otec, zahynuvší v jakési koloniální válce, své syny do sebezničení jaksi nepří- mo láká. Zatímco všichni Matčini muži, z větší části už mrtví, diskutují o službě Cti, Vědě, Vlasti, Hrdinství

a „Úkolu bílého muže“ (nikoli tak zcela bez autorovy sympatie), zastává Matka nesměle, jak se na tehdejší ženu v domácnosti sluší, hlediska opačná (také niko- li bez autorovy sympatie). Její stanoviska jsou dnes celosvětově, nebo minimálně celoevropsky, normou uvažování. Hrdinství, z něhož vzešlo pouze něco ne- blahého, projevilo evropské lidstvo v letech 1914–1945 víc než dost – dá se říci, že maskulinita tradičního typu přivedla tehdejší svět až nad propast.

Mutterland

Pokud se stát „starého“ typu nazýval dosti příznačně německy *Vaterland*, mohl by se pečovatelský stát no- věho typu klidně jmenovat *Mutterland*. Dá se říci, že femininita v jistém smyslu „přelezla“ z reálných žen, kde už se „nenosí“, na něj, kde se dočkala paradoxně bizarního nového rozkvětu. To, že pečovatelský stát působí v mnoha aspektech jako zlovlná karikatura mateřské lásky, postřehl už v šedesátých letech 20. sto- letí Arthur Koestler, takto jediný syn dominantní a po- sesivně milující ženy, Adele Zeiteles-Koestlerové, který o této problematice vskutku věděl své.

Zatímco *Vaterland* přísně žádá oběti až do hrdel a statků a se svými občany se věru příliš nemazlí, *Mutterland* v podstatě oběti nežádá a násilí neuplat- ňuje. Všechny své děti, zvedené i nezvedené, k sobě paramatersky tiskne, někdy s takovou intenzitou, až jim praskají žebra. S trochou jízlivosti lze říci, že slovo „bezpečí“ značí stav bez péče, kdy se nás nikdo nesnaží obšťastnit proti naší vůli.

Všeobjímající pečování si žádá také všeobjímají- cí a dusivou administrativní kontrolu a tlumí a mýtí veškeré projevy samostatnosti a nezávislosti – nepři- znaným a vlastně nevědomým cílem je infantilizace

všech občanů, kteří se většinou sami a s chutí přisávají k nescetným bradavkám obří maminky-státu, který naopak saje tisíce sosáky daňové peníze – to je to jediné, v čem projevuje systematickou přisnost (ani jejich rozkrádání ještě před distribucí v podstatě nebrání). Všechny problémy se řeší neustálou distribucí darů – ti „zlobiví“ už nedostanou výprask, ale jen trochu méně než ti „hodní“: někdy dokonce více, „aby nezlobili“.

Problém je ovšem v tom, že celý systém funguje jen tehdy, když ekonomika prudce roste – pokud stagnuje či se naopak propadá, „děti“ spustí křik. Celý fenomén pečovatelského státu, ve svých počátcích jistě chvályhodný a suplující novověkem potrhanou sociální síť, ovšem běží dál samopohybem, podobně jako řekněme kláštery stále bytněly až do okamžiku svého rozehnutí. Otázka dluhové pastí a toho, kde na provoz stále nákladnějšího *Mutterlandu* vzít, už přesahuje rámec této úvahy.

Oba principy, mužský a ženský, upadají ovšem souběžně a stěhují se do institucí či na místa, kde bychom je nehledali. Stát nového typu naprosto minimalizuje otevřené násilí a jeho užívání: nejen úplným zastavením dobovačských válek a celkovým uklidněním mezinárodní situace. Není ostatně vůbec jisté, zdali by byl schopen i války obranné – asi by se po „femininním“ způsobu staré Číny agresorovi vzdal a postupnou službou, ne-li hýčkáním jej pohltil: i mnohé jiné budoucí trendy předjímající Eugen Drewermann navrhoval už před lety likvidaci Sovětského svazu tím způsobem, že se k němu Západ dobrovolně přidá.

Za posledních sto let násilí ve společnosti neobyčejně ubylo: ještě kolem roku 1900 byly násilí i smrt v dosti drsné podobě přítomny všude: každé dítě dobře vědělo, co předchází tomu, než se dostane slepice

do polévky či řízek na stůl. To vše se téměř vytratilo a je to jistě neobyčejně potěšitelné. Nejen že je zcela nesalonní vyprávět, kolik jsme ve válce zabili nepřátel, i pokud je to ještě náhodou pravda – stejně nesalonní je vyprávět třeba i o lovu. Brutální medicínské pokusy na zvířatech i inferna jatek jsou tak dobře skryty jako v 17. století černé mše: balené stejky si ale každý koupí rád, byť by při pohledu na jejich genezi omdlel.

Nenásilnost ovšem nezasáhla ve společnosti vše – nikdy nebylo tolik chirurgických operací jako v přítomné době, celá evropská vědotechnika je takto invazivní: při stavbě silnice horu raději prorazí, nežli by ji obešla. Všem u ve společnosti, snad krom motorismu, dominuje opatrnost nikdy nebývalá – Německo, které před několika dekádami jako úplnou samozřejmost očekávalo masové sebeobětování svých obyvatel, dnes nechává úředně ničit vosí hnízda – vosy by mohly někoho popíchat (jakkpak se asi příslušný úřad jmenuje – *Vespennestvernichtungsbzirkszentralstelle?*). Nikoli náhodou se jmenuje v češtině opatrná životní strategie minimalizující rizika „zbabělost“ – kdysi to byla životní strategie starých žen. Po odstranění všech ostatních rizik ční stárnutí, nemoc a smrt, s nimiž se sebevětší opatrností pohnout nedá, z našich životů jako černá skála.

Stárnoucí Jung se velmi radoval z vyhlášení dogmatu o tělesném nanebevzetí Panny Marie papežem Piem XII. v roce 1950 a viděl v něm počátek rehabilitace ženského principu v evropské kultuře (netušil, že ve výraznější formě budou principy potřeny v zásadě oba). Hnutí *New Age*, vzniklé právě v roce 1968 na kalifornských univerzitách a po několik desetiletí značně vlivné, bylo vlastně kvintesencí obrany femininní či spíše „jinové“ komponenty na mnoha frontách – nejen nenásilí (hrdinou už není Napoleon, ale Mahátma Gándhí), intuice

do polévky či řízek na stůl. To vše se téměř vytratilo a je to jistě neobyčejně potěšitelné. Nejen že je zcela nesalonní vyprávět, kolik jsme ve válce zabili nepřátel, i pokud je to ještě náhodou pravda – stejně nesalonní je vyprávět třeba i o lovu. Brutální medicínské pokusy na zvířatech i inferna jatek jsou tak dobře skryty jako v 17. století černé mše: balené stejky si ale každý koupí rád, byť by při pohledu na jejich genezi omdlel.

Nenásilnost ovšem nezasáhla ve společnosti vše – nikdy nebylo tolik chirurgických operací jako v přítomné době, celá evropská vědotechnika je takto invazivní: při stavbě silnice horu raději prorazí, nežli by ji obešla. Všem u ve společnosti, snad krom motorismu, dominuje opatrnost nikdy nebývalá – Německo, které před několika dekádami jako úplnou samozřejmost očekávalo masové sebeobětování svých obyvatel, dnes nechává úředně ničit vosí hnízda – vosy by mohly někoho popíchat (jakpak se asi příslušný úřad jmenuje – *Vespennestvernichtungsbezirkszentralstelle?*). Nikoli náhodou se jmenuje v češtině opatrná životní strategie minimalizující rizika „zbabělost“ – kdysi to byla životní strategie starých žen. Po odstranění všech ostatních rizik ční stárnutí, nemoc a smrt, s nimiž se sebevětší opatrností pohnout nedá, z našich životů jako černá skála.

Stárnoucí Jung se velmi radoval z vyhlášení dogmatu o tělesném nanebevzetí Panny Marie papežem Piem XII. v roce 1950 a viděl v něm počátek rehabilitace ženského principu v evropské kultuře (netušil, že ve výraznější formě budou principy potřeny v zásadě oba). Hnutí *New Age*, vzniklé právě v roce 1968 na kalifornských univerzitách a po několik desetiletí značně vlivné, bylo vlastně kvintesencí obrany femininní či spíše „jinové“ komponenty na mnoha frontách – nejen nenásilí (hrdinou už není Napoleon, ale Mahátma Gándhí), intuice

a alternativní vědy i medicíny proti tvrdým „maskulinním“ postupům, holistický přístup proti partikulárnímu, integraci cizích kulturních prvků proti jejich potírání kladlo důraz na fantazii, imaginaci a psychotropně změněné stavy vědomí. Oproti mačistickým „jangovým“ pečeným kýtám, pokrmu dobyvatelů a vědců, pojídá newageián „jinové“ sójové klíčky, zeleninu a mléčné výrobky, tradiční pokrmy buddhistických a křesťanských mnichů i žen. Tyto stravovací zvyky se dnes mohutně šíří – pěkně tento „bod obratu“ popisuje už v osmdesátých letech 20. století Fritjof Capra.

Společností, které získávají či získávaly svou dynamiku naopak maximální polarizací obou pohlaví, je celá řada – například islámské kultury či v evropském kontextu raná industrializace nebo dříve rytířská éra: záliba v „jangových“ záležitostech – zbraně, boj a turnaje, lov s dravými ptáky, hostiny s exorbitantní konzumací masa – byla vyvažována adorací dam jako čehosi bytostně jiného a zároveň bytostně nepochopitelného. Různé učené akademie, bojující proti všem „newageovským“ komponentám, představují jakési přežívající pevnosti „jangovosti“, formované v 19. věku. I u mužské části populace je v současné době patrný odliv zájmu o matematické a inženýrské disciplíny (i samotných matematických schopností, jak tvrdí matematici) a posun řekněme ke kombinaci hippoterapie a sociální práce.

Co s nimi?

Sny některých extrémních feministek o světě bez mužů by dnes technicky byly zcela dobře možné a uskutečnitelné (připomeňme třeba Mary Daly a její koncepci „dekontaminace“ planety). Pár chovných exemplářů pro odběr genetického materiálu by se dalo někde

v nejhlubším podsklepi Úřadu pro reprodukci snadno chovat, dobře zamražené sperma by vydrželo v tekutém dusíku stovky let, i kdyby se po čase humánně utratili. Mužské féty by se snadno daly po umělém oplodnění díky pokročilé prenatální diagnostice včas potratit, a kdyby už toho byla potřeba, dva tři chlapani by se nechali dorůst. Sice by tím prudce klesala genetická diverzita v celé populaci, zato by se více přiblížil sen o obecném zglajchšaltování – všichni lidé by byli bratry, či v tomto případě sestrami. Nahradí lidské samečky jednou kombinace reprodukční asistentky s pipetou a vibrátorem?

Problém nastává i se zbytky otevřené maskulinity v jejich „tvrdých“ podobách, která samozřejmě díky své genetické fixovanosti dále přežívá. Především klesla poptávka po muži-válečníkovi prakticky až na nulový bod u vědomí toho, co všechno touha po bojové slávě obrátila v poušť. I rudimentární profesionální armády plní své kvóty s obtížemi – to už více přežívají různé vojenské hry, reálné i virtuální, a sběr militarií. Stejně tak zmizel pojem cti a neustálý strach z jejího porušení – příliš mnoho lidí bylo v nedávné minulosti poníženo až na samo dno a sofistický byrokratický stát další drobná a lehká poníženi fabrikuje dál. Je samozřejmě otázka, zda lze „mužské ctnosti“ tak, jak si je představovala minulost pozdního 19. věku, v přítomné době resuscitovat a zda je to vůbec žádoucí. Máloco je tak fádňního jako předčítat si různé příručky o „uvědoměném mužství“ a jak ho dosáhnout – i instituce o podobnou věc se snažící připomínají svou bezzubostí tak nejspíš někdejší organizaci *Pacem in terris*.

V přítomné době je relativně málo příležitostí v zájmu záchrany rodiny bojovat se šelmami a rodinu skutečně ohrožující posun nějakého koeficientu na druhém desetinném místě přichází dnes řekněme z Bruselu

stejně fatálně jako kdysi mračna kobylek z azovských stepí. Zbývají náhražkové aktivity typu sportu, zejména fotbalu, motorismu, jediného reálného nebezpečí přítomné doby, horolezectví, „adrenalinových“ sportů typu *bungee jumping*, které musejí ovšem dobře dopadnout, různých motokrosů a autokrosů v bahně a dešti, her na „přežívání“ v terénu, her na hrdiny na počítačích i trojdimenzionálně, kulturistiky atd. Před časem jsem si na letišti v novozélandském Aucklandu prohlížel vyobrazení na titulních stranách tamních ilustrovaných časopisů: ze čtyřiceti zobrazovalo 38 na první straně rozesmáté ženy, jeden neduživého mladíka s nápisem „*broken generation*“ a jeden homosexuální pár v ženských šatech vedoucí se za ruce.

Virtuální počítačový svět si muži vytvořili jako jakési refugium mimo ten reálný, v němž je jim stále obtížnější fungovat a který je už z větší části v zásadě nepotřebuje, jako jakousi ulitu, kterou sami vyprodukovali a do které se stáhli jako plži – nikdo je odtud nemůže vyhnat, podobně jako prvokřesťany z Království nebeského. Ve virtuálním světě vlastně vzniklo jakési nové a „opravdové“ zásvětí, za běžných okolností neviditelné, kde se odehrávají nejrůznější boje a v podobě počítačových her a pornografie čekají i kvalitativně nové typy zásvětních slastí. Vlastně lze říci, že drtivá většina tradičních maskulinních činností se dnes odstěhovala, v hypertrofované a karikované formě, do počítačových světů.

Kupodivu se cítí většina žen v dnešním uspořádání společnosti přetížená, nikoli osvobozena, a žehrá na úpadek maskulinity víc než muži sami. Vrozené genetické vybavení, které očekává hrdinu na bílém koni a nechává za dětství kreslit princezničky, se cítí podvedeno. Je velmi těžko užívat všech svobod a zároveň chtít v někom „oporu“, jak našeptává dávný archetyp.

Když jsem se manželkám několika svých kolegů svěřil, že budu psát knihu o mužském principu, reagovaly téměř bez výjimky následovně: „No jo, mužský princip je fakt ve strašném úpadku, nejvyšší čas, že se tím někdo zabývá, snad si to ten můj přečte...“ Takto větší-nou ujařmené duše nereagují. Smutek a rezignace pak vrcholí u čtyřicátnic až padesátnic, houfně opouštěných manžely hledajícími mladší náhradu – zde by se možná už i polygamie „skousla“ („Milá Lajlo, tak tě tu vítám a upozorňuji, že jsem jeho první a nejoblíbenější manželkou – doufám, že si budeme rozumět!“).

Kudy kam?

Pravé uplatnění pro typicky „samčí“ vzorce chování v podstatě není a v komplexně provázané a pacifikované společnosti sotva kdy bude. Děti je nutno pohlavně vrozeným modifikacím chování pracně odnaučovat a to, co před pár dekadami budilo ještě nadšení, budí dnes děs: chlapečkové přehrávající různé krvelačnosti s tančíky, letadélky a mečíky vzbuzují v rodičích dojem, zda by neměli být psychiatrováni. Takto byl ještě nedávno smýkán po psychiatrech malý homosexuálek, který si přál místo bombardéru panenku. Časy se mění. Vzpomínám si na zděšení jedněch mých známých ze synka, takto nadšeného v předškolním věku zbraněmi, navíc to byl pravnuček známého kozáckého atamana: na Kubáni či Kumě by před léty budil výbuchy uznání.

I školní šikana se stává z nepotěšitelné, ale standardní komponenty duševního vybavení chlapců čimsi, co páchne patologií a mělo by se „léčit“. Jak? Neuroleptiky? Drobným neurochirurgickým zásahem? Umístěním ve speciálním výchovném zařízení? Je neveselou pravdou, že jediný účinný prostředek, včasná facka od dominantního dospělého muže, je přísně zakázán.

... se manželkám několika svých kolegů svěřil, a psát knihu o mužském principu, reagovaly bez výjimky následovně: „No jo, mužský princip ve strašném úpadku, nejvyšší čas, že se tím zabývá, snad si to ten můj přečte...“ Takto větší přiměřené duše nereagují. Smutek a rezignace pak u čtyřicátnic až padesátnic, houfně opouštějí manželky hledajícími mladší náhradu – zde by se už i polygamie „skousla“ („Milá Lajlo, tak tě tu upozorňuji, že jsem jeho první a nejoblíbenější dívkou – doufám, že si budeme rozumět!“).

kam?

Uplatnění pro typicky „samčí“ vzorce chování státě není a v komplexně provázané a pacifikované společnosti sotva kdy bude. Děti je nutno pohlavně různými modifikacím chování pracně odnaučovat a to, před pár dekádami budilo ještě nadšení, budí dnes chlapečkové přehrávající různé krvelačnosti s tančícími letadélky a mečíky vzbuzují v rodičích dojem, zda by měli být psychiatrováni. Takto byl ještě nedávno v ústavu po psychiatrech malý homosexuálek, který si místo bombardéru panenku. Časy se mění. Vzpomínám si na zděšení jedněch mých známých ze synka, nadšeného v předškolním věku zbraněmi, navíc to byl pravnuček známého kozáckého atamana: na Kubáni by před léty budil výbuchy uznání. Školní šikana se stává z nepotěšitelné, ale standardní komponenty duševního vybavení chlapců čímsi, co má být patologií a mělo by se „léčit“. Jak? Neuroleptiky? Drobným neurochirurgickým zásahem? Umístěním ve speciálním výchovném zařízení? Je neveselou zprávou, že jediný účinný prostředek, včasná facka od dominantního dospělého muže, je přísně zakázán.

Z maskulinity vlastně na novodobý stát přelezla jenom její sebedestruktivní komponenta, její freudovský *Todestrieb*, „pud k smrti“. Byl-li modernistní *Vaterland* nebezpečný zejména jiným, je postmoderní *Mutterland* nebezpečný zejména sám sobě v záchvatech masochistní sebenenávisti a sebedestrukce, která však není uvědomělá (moderna je obecně nebezpečná jiným, postmoderna sama sobě). Moment agrese je však jakýmsi způsobem zachován, obrací se ale dovnitř: fenomén je to obecně známý – nemůže-li vězeň poškozovat jiné, poškozuje často sám sebe.

Byla-li v tradičních společnostech institučně podporována co největší polarizace rozdílů mezi pohlavími (v islámském světě věci zůstaly při starém, a proto dnes budí děs a hrůzu), stává se v posledních dekáдах ideálem androgynie, jak ukazuje i stále větší společenské uznání homosexuálů, kdysi urputně pronásledovaných (pro řadu typů činností, třeba pro dávné šamany a jejich dnešní metamorfáty, je co nejširší kombinace obou komponent skutečně prospěšná).

Z maskulinních rysů zůstal novodobému státu, jinak křehkému v detailech na odstranění sebemenších rizik, krom neustálé soutěživosti jen zmiňovaný *Todestrieb*, zaměřený v mnoha rovinách na sebedestrukci, či možná lépe řečeno na parabuddhistickém „vyvanutí“ s postupným vyhasínáním rozmnožování.

Je to projevem propojení protikladů, tzv. *coniunctio oppositorum*, snu dávných alchymistů, a výrazem vyšší moudrosti říkající, že nebytí je lepší než bytí? Jaký bude další vývoj euroamerické civilizace ve stínu témat, o nichž „se nesmí mluvit“?

Poznámka:

Pro tuto publikaci byly vybrány upravené texty z autorovy knihy *Muž jako evoluční inovace? Eseje o maskulinitě, její etologii a životních strategiích*, Academia, Praha 2012. V ní laskavému čtenáři doporučujeme i kapitoly o vrozených a získaných komponentách lidského chování v rámci biologických rozdílů mezi pohlavími. Z další literatury například zmíněný Fritjof Capra: *Bod obratu. Věda, společnost a nová kultura*. DharmaGaia/Maťa, Praha 2002.